

Үөһээ Бүлүү улуунун Боотулуу орто оскуолата

**Саха литературатын уруогар сорудахтар
тиһиликтэрин хомуурунньуга.
(5 кылаас)**

Неустроева В.А., саха тылын уонна литературатын учуутала

Норуот тылынан уус-уран айымньыта

1 тургутук

I. Чааһа

1. Бэриллибит айымньы үөскээбит төрүтүнэн норуот тылынан уус-уран айымньытын ханнык көрүнэр киирэрий: *Сүрэхтээх киһи туохтан да маннат?*
  - a) таабырын
  - b) өс номоҕо
  - c) өс хоһооно
  - d) остуоруйа
2. Остуоруйа диэн тугуй?
  - a) саха норуотун уус-уран айымньытын чыпчаала, киэн туттуута
  - b) норуот бэйэтин олоҕун-дьаһаҕын, баҕа санаатын, ыратан этэр айымньы
  - c) олоххо дын чохчэ баар буола сылдыбыт быһыыны-майгыны көрдөрөр эбэтэр дын туһунан айымньылар
  - d) тугу эмэ, туохха эрэ сыһыаннаан таайтаран этэр кыра кээмэйдээх норуот айымньыта
3. Ханнык норуот тылынан уус-уран айымньыта манньк тылларынан саҕаланарый: *«Арай биһирдэ...», «Былыр-былыр...», «Олорбуттара эбитэ үһү...»?*
  - a) остуоруйа
  - b) таабырын
  - c) алгыс
  - d) өс хоһооно
4. «Биэс ынахтаах Бэйбэрикээн эмээхсин» диэн остуоруйа остуоруйа ханнык бөлөҕөр киирэрий?
  - a) олох – дьаһах
  - b) хамсыыр харамай
  - c) дыктилээх – алыптаах
  - d) нуучча остуоруйата
5. Ким туһунан этиллэрий: *«Муннун хаана бурулаабыт, имин хаана ииримтийбит, сүүһүн хаана сүүрүктээбит, ойобос өттүттэн уордаах санаата киһирбит»?*
  - a) Хайҕамсык Хара Хаан тойон
  - b) Хаардыт Бэргэн
  - c) абааһы кыһа
  - d) кэрэ кыыс
6. Хаардыт Бэргэн Кэрэ кыыска суолун ыйан баран тугу гына барбытай?
  - a) саһылын айатын көрө
  - b) абааһы кыһын кэһэтэ
  - c) дыно кийити көрсөргө төһө бэлэмнэрин билэ
  - d) ойох ылыан баҕарбакка куотан хаалла
7. Хайҕамсык Хара Хаан тойонно ким абааһы кыһын туһунан үнсэ тоһуйда?
  - a) кэрэ кыыс
  - b) Чоочугур Чуоҕур Манан ат
  - c) хамначчыт киһи
  - d) Бэйбэрикээн эмээхсин
8. Хаардыт Бэргэн абааһы кыһын сүгүннэрэн аҕалбытын билэн баран тугу гынна?
  - a) ытаабыт-сонгообут, олорбутун курдук олорбут
  - b) абааһы кыһын төттөрү дьиэтигэр илдьибит
  - c) саппыт, таһааран ханьыл ат атаҕар баайбыт
  - d) куттанан саһан хаалбыт
9. Остуоруйа ханнык геройа эппит тылларай: *«Бэрдьигэс от буолан кубулунан үүн! Эйигин Биэс ынахтаах Бэйбэрикээн эмээхсин булан ылан, Хайҕамсык Хара Хаан тойон уолугар биэриэх тустаах»?*
  - a) Үрүн Айы тойон
  - b) Дьэллик Дьэһэгэй
  - c) Иэйиэхсит хотун
  - d) Дьөһөгөй Айы тойон
10. Ханнык остуоруйа манньк түмүктэнэрий: *«Дьилээхтэр илдьиркэйдэрэ илэрээ күнгэ диэри илбэспит, аймаммыттара бүгүнгэ диэри холбоспут, төрөтөр оҕолоро уйаламмыт, иитэр сүһүлэрэ күрүөлэммит. Күн бүгүнүгэр диэри ыччаттара олороллор үһү»?*

- a) «Үчүгэй Үөдүйээн»
- b) «Лыбырда»

- c) «Бүөһэхтиир Ылаһах»
- d) «Биэс ынахтаах
Бэйбэрикээн эмээхсин»

II. чааһа

1. Ким киэнин көрөн наардаа:

- a) тыллаах-өстөөх Чоочугур Чуоҕур манан ат
  - b) хара киис саһыйах
  - c) туруорбах тимир дьизэ
  - d) үүт таас олбох
  - e) күөгэйэр күөх эриэн оҕус
- a) абааһы кыһа
  - b) Үрүҥ Айыы тойон
  - c) симэхсин эмээхсин
  - d) кэрэ кыыс
  - e) Хаардьыт Бэргэн

2. Ханнык суруйааччы эппит тылларай:

*Остуоруйа истэр киэһэм –
Оҕо сааһым чулуу дьоло,
Остуоруйа – бараммат кэм
Остуоруйа – антаах олох.*

---

3. Ханнык ойуулуур-дьүһүннүүр ньыма туттуллубутуй: «Танас бүтэй этэ көстүбүт», «муннун хаана бурулаабыт», «икки хараҕын уутун икки аңы илгэн кэбиспит?».

III. чааһа

«Биэс ынахтаах бэйбэрикээн эмээхсин» остуоруйа норуот тылынан уус-уран айымньытын көрүнгэр киирэрин дакаастаа.

2 тургутук

I. чааһа

1. Бэриллибит айымньы үөскээбит төрүтүнэн норуот тылынан уус-уран айымньытын ханнык көрүнгэр киирэрий: «Уон киһи кэтэхтэринэн сирэйдээхтэр үһү?»

- a) өс хоһооно
- b) таабырын
- c) өс номоҕо
- d) чабырҕах

2. «Суппуун Сонноох суут албын», «Өйдөөх дьаданы бааһынай» - ааттаммыт остуоруйалар үөскээбит төрүтэринэн ханнык бөлөххө киирэллэрий?

- a) литературнай остуоруйалар
- b) саха төрүт остуоруйалара
- c) нууччаттан киирбит остуоруйалар
- d) омук остуоруйалара

3. Кыталык кыыс буолар остуоруйата:

- a) «Үчүгэй Үөдүйээн»
- b) «Биэс ынахтаах
Бэйбэрикээн эмээхсин»
- c) «Көтөрдөр
муннахтара»
- d) «Лыбырда»

4. «Үчүгэй Үөдүйээн» диэн остуоруйа ханнык бөлөҕөр киирэрий?

- a) нууччаттан киирбит
- b) олох – дьаһах
- c) хамсыыр харамай
- d) дьиктилээх - алыптаах

5. «Үчүгэй Үөдүйээн» остуоруйаҕа Үчүгэй Үөдүйээн туох буолан кубулунаҥ быраатыттан саһарый?
- а) былахы
б) аһына
в) кырынаас
г) таракаан
6. Куһаҕан Ходьугур санаһыгар туох иһин түүтүн булан биэрэрий?
- а) убайыттан ханна да барбатыгар ааттаһар
б) үөн-көйүүр хомуйан биэрэригэр соруйар
в) баайынан-дуолунаҥ көмөрүгэр этэр
г) бэйэтин кытта ильдэ барарыгар көрдөһөр
7. Үөһээ дойду тойотторун кыргыттарыттан хайалара өлбүтэ үс сыл буолбут киһини субу туран сүүрбүтүнэн-көппүтүнэн барар гына онорор кыахтаабы?
- а) Үргэл тойон кыһа Үргүүк удаҕан
б) Ый тойон кыһа Ыйдангалаах удаҕан
в) Күн тойон кыһа Күөгэл удаҕан
г) Чолбон тойон кыһа Чолбодук удаҕан
8. *Түктүйэ* диэн тыл суолтата:
- а) туос иһит
б) уһанар тэрил
в) балыктыыр тэрил
г) суолтата суох тыл
9. Ким туһунан этиллэрий: *«Тыҥ хатыытын саҕана тыһы кыыллыы барбыт, үөбүл-дүөбүл саҕана үөбэс кыыллыы барбыт, таңара сырыытын саҕана тайах кыыллыы барбыт: бууру муннуттан, эһэни тэбэбэйиттэн сиэтэ, тайабы таныытыттан сиэтэ, бөрөнү бөртөлөөбүттэн сиэтэ барбыт»?*
- а) Алаа Моҕус
б) Үчүгэй Үөдүйээн
в) Хаардыт Бэргэн
г) Куһаҕан Ходьугур
10. *«Сымыйалыан– бэйэбэр куһаҕаны оностуон»* диэн этии остуоруйа ханнык геройугар сөп түбэһэрий?
- а) Хаардыт Бэргэн
б) Кыталык кыыс
в) Үчүгэй Үөдүйээн
г) Куһаҕан Ходьугур

II. чааһа

1. «Үчүгэй Үөдүйээн» остуоруйа атын остуоруйалартан туох уратылаабы?
- _____
- _____
2. Норуот айбыт айымньыларыгар туох көстөрүй?
- _____
- _____
3. Бэриллит этиилэр өйдөбүллэрэ: *«тыҥ хатыытын саҕана»*, *«көрүөх бэтэрээ өттүнэ»*.
- _____
- _____

III. чааһа

«Үчүгэй Үөдүйээн» остуоруйаттан биир сөбүлээбит геройун уобараһын онор.

3 тургутук

I. чааһа

1. Бэриллибит айымны үөскээбит төрүтүнэн норуот тылынан уус-уран айымныытын ханнык көрүгнэр киирэрий: «*Оннооѳор үүгнэр мас үрдүктээх-намыһахтаах*»?
  - a) остуоруйа
  - b) таабырын
  - c) өс номоѳо
  - d) өс хоһооно
2. Ханнык суруйааччы маннык эппитэй: «*Остуоруйа диэн норуот бэйэтин баѳатын, эрэлин, олоѳун-дьаһаѳын туһунан этэр, кэрэхсээн истиллэр дьикти-дьишбэ, фантастической кэпсээннэрэ ааттанар*»?
  - a) Суорун Омоллоон
  - b) Эллэй
  - c) П.А.Ойуунускай
  - d) Т.Е.Сметанин
3. «Көтөрдөр мунньахтара» остуоруйа остуоруйа ханнык көрүгнэр киирэрий?
  - a) үөн көйүүр
  - b) дьиктилээх-алыптаах
  - c) хамсыыр харамай
  - d) олох-дьаһах
4. «Көтөрдөр мунньахтара» остуоруйаѳа көтөрдөр аан маннай ханнык көтөрү кыдат дойдутун көрдөтө атааралларый?
  - a) хабды
  - b) улар
  - c) хаххан
  - d) чычып-чаап
5. «Көтөрдөр мунньахтара» остуоруйаѳа ханнык көтөр кыдат дойдутун булан кэлэрий?
  - a) хабды
  - b) хаххан
  - c) чычып-чаап
  - d) улар
6. Ханнык көтөр тылларай: «*Мин төһө да үтүөлээѳим үрдүнэн, түөрт эрэ оѳону биэрэѳим?! Миигиннээѳэр кыра чөкчөнгөѳө уон оѳону биэрдээххит. Маннык атаѳастаныах кэриэтэ саха киһи дьэбиннээх батаһыгар батары түһэн, үөлүллэн өллөѳүм!*»
  - a) үгүрүө
  - b) кукаакы
  - c) чычып-чаап
  - d) агыр
7. *Кыдат сирэ* диэн тыл ситимин өйдөбүлэ:
  - a) хоту дойду
  - b) итии дойду
  - c) үөһээ дойду
  - d) аллараа дойду
8. Кыра, уһуктаах тумустаах диэн атаѳастаммыт көтөр:
  - a) тонсоѳой
  - b) мохсоѳол
  - c) чычып-чаап
  - d) үгүрүө
9. Көтөрдөр сүрүн кыһалѳалара:
  - a) аһылык суоѳа
  - b) кыстыыр сирдэрэ суоѳа
  - c) көтөр бийин ууһа эстээһинэ
  - d) олорор сирдэрэ кыараѳаһа
10. Көтөр ыраахтааѳыта:
  - a) өксөкү кыыл
  - b) куба
  - c) хаас
  - d) улар

II. чааһа

- a) Ханнык улуу нуучча суруйааччыта эппит этиитэй: «*Сказка - ложь да в нем намек! Добрым молодцам урок*»?

- b) Мунньахха мустубут көтөрдөрү сололорунан наардаа:

a) хаас	a) чаччыына
b) киргил	b) тойон
c) куба	c) хандыѳтаат

- d) чаччыгыныар   d) кинээс
e) барыллыа   e) кулуба
-

- c) «Көтөрдөр мунняхтара» остуоруйаҕа майгынныыр суруйааччы остуоруйатын аата, автора:
-

III. чааһа

«Көтөрдөр мунняхтара» остуоруйаҕа киһиэхэ баар ханнык үчүгэй уонна куһаҕан хаачыстыбалары өйдөөн көрдүн? Ол туһунан сиһилии суруй.

4 Тургутук

I. чааһа

- Бэриллит айымньы үөскээбит төрүтүнэн норуот тылынан уус-уран айымньытын ханнык көрүнэр киһирэй: «*Сүүс киһи биһир суоллаах үһү*»?
  - өс хоһооно
  - өс номоҕо
  - таабырын
  - остуоруйа
- «Саха таабырыннара» кинигэ автора:
  - А.Е.Кулаковскай
  - Д.К.Сивцев
  - С.П.Ойуунускайа
  - С.Р.Кулачиков
- Ханнык норуот тылынан уус-уран айымньытын буряттар таабиринууд, монголлар таҕабури, киргизтэр, татардар табышмак диһллэрий?
  - таабырын
  - өс хоһооно
  - чабырҕах
  - остуоруйа
- Таабырын* диэн тыл ханнык туохтууртан үөскээбитин быһаар:
  - тас
  - таай
  - табыы
  - тап
- Таабырын таайыта «*Хара биэ быалыын барбыт*»:
  - иннэлээх сап
  - чаҕылҕан
  - кустук
  - сылгы кутуруга
- Бэриллит айымньы үөскээбит төрүтүнэн норуот тылынан уус-уран айымньытын ханнык көрүнэр киһирэй: «*Таммах уу тааһы алдьатар*»?
  - чабырҕах
  - таабырын
  - өс хоһооно
  - остуоруйа
- Өс хоһоонун өйдөбүлэ:
  - норуот айымньытын биһир саамай сытыы, көрдөөх-нардаах айымньыта
  - тугу эмэ туохха эмэ сыһыаннаан таайтаран этэр кыра кээмэйдээх норуот уус-уран айымньыта
  - киһи бэйэтин баҕатын, олоһун-дьаһаҕын эбэтэр араас быһылаан туһунан өйдөтөн онорон кэпсиир дыктилээх-дьиһбэлээх, кэрэхсэбиллээх кэпсээнэ
  - быһы-майгы туһунан аҕыйах бэргэн, сытыы тылынан түмүктэммит санааны этэр норуот айымньыта
- Ымсы буолар куһаҕанын өйдөтөр өс хоһооно:
  - арыы үрдүгэр уу дагдайбат, сымыйа үрдүгэр кырдык ыттыбат
  - өрүсүһэбин диэн өрүскэ түһүөн

- c) күһүннү киһи күлбүтүнэн, сааскы киһи салбаммытынан
  - d) арай хаарга үктэммитэ кырдык
9. Сыыһа бэриллит өс хоһооно:
- a) Сүүрэ сылдьан ынах быатын кэрбиир
  - b) хаамарым харчылаах, сылдьарым сылаалаах
  - c) көрдөөбүт көмүһү булар
  - d) ажал диэтэххэ, антах хайыһар, мэ диэтэххэ, мичик гынар
10. «Тыла сытааҕар минньигэс» өс хоһоонун быһаарыта:
- a) хобу-сиби таһар киһи
  - b) куруук минньигэһи сиир киһини этэллэр
  - c) наһаа элбэх саналаах киһиэхэ сыһыаннаах
  - d) киһи ылыныан курдук албын тыллаах-өстөөх киһи

II. чааһа

1. Хамсыыр харамайга сыһыаннаах таабырыннарга өрүү туттуллар тыллар суолталарын быһаар: «*тыя тойоно*», «*уһун кутурук*», «*ойуоккалас оҕонньор*».
-

2. Тылга сыһыаннаах 4 өс хоһоонун суруй:
-

3. Чабырҕах строкаларыгар киирбит айылҕа көстүүлэрин таайтаран этиини таай:

*Күндү бэлиэ,
Сүтэр-көстөр,
Кубулун-дьибилин,
Кукуу-бикии,
Дараҕана сыарҕа,
Орулуур дохсун,
Өйдөөн көрбөт
Үрүҥ кымньыы,
Ааҕан сиппэт
Аҕырыа тохтор,
Байым үскэл,
Барылы кэскил,
Дорҕоон тойон
Улуу-дьаалы,
Өһүөннээх Өрүүнэ
Баар үһү тугуй?*

III. Чааһа

«*Икки ардыларынан ыаҕастаах уу тохтубат*» диэн өс хоһоонно кылгас кэпсээннэ суруй.

I. чааһа

1. Дьүлэй Бүөкээн диэн кимий?
  - a) аатырбыт тойуксут
  - b) аатырбыт кэпсээнньит
  - c) аатырбыт олонхоһут
  - d) аатырбыт чабырбахсыт
2. Атын омуктарга соччо тарҕамматах, тылынан уус-уран айымньы биир ураты, сытыы көрдөөх-нардаах, сатирической көрүнгэ:
  - a) остуоруйа
  - b) чабырбах
  - c) өс хоһооно
  - d) таабырын
3. Чабырбаҕы толоруу уратыта:
  - a) лабыгыраччы түргэнник
  - b) уус-ураннык ааҕыы
  - c) тойуктаан толоруу
  - d) кэпсээн толоруу
4. Ханнык саха суруйааччыта эппит тылларай: «*Бастаан букатын өйдөммөт чабырбахтар, толкуйдаан көрдөххө, кубулдьутан этэр кистэлэнг ис номохтоохтор?*»
  - a) А.Е.Кулаковская
  - b) П.А.Ойуунускай
  - c) Д.К.Сивцев
  - d) С.Р.Кулачиков
5. Нуучча норуотун ханнык тылынан уус-уран айымньыта чабырбахха маарынныырый:
  - a) сказ
  - b) пословица
  - c) рассказ
  - d) скороговорка
6. Чабырбахха туттуллубут тыллары быһаар:

*Абырдах-абырдах,
Таатыр-таатыр
Тахтайданна!
Кэйгэллэннэ!
Уунаннаата!
Чырбаннаата!*

  - a) паараласпыт тыллар
  - b) үөрэ-дьүөрэ тыллар
  - c) дьүһүннүүр тыллар
  - d) суолтата суох тыллар
7. Сөптөөх эппиэти тал:
  - a) мундууруйа солууруйа кистээрийэ, собооруйа хоспооруйа буһаарыйа
  - b) мундууруйа солууруйа буһаарыйа, собооруйа хоспооруйа кистээрийэ
  - c) мундууруйа хоспооруйа кистээрийэ, собооруйа солууруйа буһаарыйа
  - d) мундууруйа хоспооруйа буһаарыйа, собооруйа солууруйа кистээрийэ
8. Тыллар суолталарын быһаар: «*тэтэбэ*», «*иэрэн*», «*эрэгэн-дьэргэн*».
  - a) ис хоһооно суох тыллар
  - b) дьүһүннүүр тыллар
  - c) үөрэ-дьүөрэ тыллар
  - d) паараласпыт тыллар
9. «*Орулуур дохсун*» диэн тыл ситимигэр тугу кубулутан эппиттэрий?
  - a) халлаан
  - b) былыт
  - c) чабылҕан
  - d) этинг
10. Тыллар суолталарын быһаар: «*тынг, тынг, тынг*», «*тинг-тинг*», «*лас-лас-лас*».
  - a) дьүһүннүүр тыллар
  - b) паараласпыт тыллар
  - c) тыаһы утуктэр тыллар
  - d) ис хоһооно суох тыллар

II. чааһа

1. Чабырбах норуот тылынан уус-уран айымньытын атын көрүҥнэриттэн туох уратылааҕый?

---
2. Норуот тылынан уус-уран айымньытын көрүҥнэрин ааттаа.

---

3. Фольклор диэн тыл английскай тылтан тылбааһа.

III. чааһа

«Чабырҕах» диэн тоҕо ааттаабыттарай буолуой? Тойонноохун тэттик суругунан үлэтэ онор.

Уус-уран литература

Норуот айымньытыгар олобуран суруллубут айымньылар

6 тургутук

I. чааһа

- Остуоруйаһыт суруйааччыны быһаар:
  - Эллэй
  - Күннүк Уурастыырап
  - Күндэ
  - С.Данилов
- Серафим Романович Кулачиков псевдонима:
  - Суорун Омоллоон
  - Эллэй
  - Амма Аччыгыһа
  - Өксөкүлээх Өлөксөй
- Эллэй остуоруйа-поэмата:
  - «Куоска олонхото»
  - «Кыраада кыргытара»
  - «Мөккүөр»
  - «Чурум-Чурумчуку»
- Чурумчуку тугу булан уонча хонук кыһалҕаны билбэккэ олордулар?
  - Көмүс сыммыты
  - акаарычаан Уйбаачаан сордонун
  - аптаах тааһы
  - кылааты
- Чачынньыар* диэн тыл лескичeskэй суолтатын быһаар:
  - чыычаах
  - сыыр
  - тойон
  - хаппыт мас
- Чурум-Чурумчуку олорор алааһа:
  - Чуораайытта
  - Чонхой
  - Майыана
  - Толугур
- Чупчуруйдаан чурулуур уулаах муораҕа хас хонук чомполонон сордонно?
  - 7
  - 13
  - 30
  - 40
- Уйатыгар уу киирдэ* этии өйдөбүлэ:
  - куттанна
  - саста
  - өллө
  - саатта
- Ким кэмсинэр санатай: *Ый-ыйбыан...ай-айбыан*
Ыччакайбыан...абытайбыан!..
Ымсыы буолан ыттыйдахпыан!
Ыар дьаакырдыы умустахпыан!
  - Ньургуйаана
  - Чурумчуку
  - Арыйаан
  - Чупчуруйдаан
- Ханнык ойуулуур-дьүһүннүүр ньыма туттуллубутуй: *улуу байбал, чурулуур уулаах муора, дьолуо манган тумул?*

a) тэннэбил	c) тыннаабымсыты
b) эпитет	d) метафора

II. чааһа

1. Ханлык улуу нуучча суруйааччыта эппит тылларай: «Тобо баҕас үчүгэйкээннэрэй биһиги остуоруйаларбыт – хас биирдишилэрэ поэма?»
-
-

2. Поэма өйдөбүлэ.
-
-

3. Бу этии этэр ис номоҕун быһаар: *Чубугуруу көтөр
Тумустаабы булбата,
Кулугуруу сүүрэр
Кутуруктаабы тунпата*
-
-

III. чааһа

Эллэй «Чурум-Чурумчуку» остуоруйа-поэматыттан норуот айымньытыттан силистээх этиилэри, тыл ситимнэрин булан уһул.

7 тургутук

I. чааһа

- Аҕа дойду Улуу сэрии кыттыылааҕа, оҕо аймах тапталлаах суруйааччыта:

a) П.А.Ойуунускай	c) Т.Е.Сметанин
b) С.Р.Кулачиков	d) Д.К.Сивцев
- Ханлык айымньы Т.Е.Сметанин айымньыта буолбатаҕый?

a) «Күөрэгэй»	c) «Егор Чээрин»
b) «Мэхээлэчээн булчут кэпсээнэр»	d) «Мөккүөр»
- Сэтгэ кутуйах доҕордоох кыыс туһунан остуоруйа?

a) «Күөгэйэ Куо»	c) «Саасчаана уонна Сардаана»
b) «Күөрэгэй»	d) «Кыраада кыргыттар»
- Күөрэгэй туох иһин дьиэтиттэн үүрүлүннэ:

a) Олоо уол дьээбэлээбитин иэстэспитигэр
b) Маачахатын утары сангарбытын иһин
c) Дьиэ үлэтин үлэлээбэтэбэр
d) Күн ортого угуйарын иһин
- Күөрэгэй саамай кыра доҕорун аата?

a) Эрбэх	c) Туораах
b) Ылгын	d) Эриэхэ
- Күөрэгэй «Сэттэ дьон» диэн кимнээҕи ааттырый?

a) танаралар	c) өтөх иччилэрэ
b) дойду иччилэрэ	d) кутуйахта

7. Кутуйахтар Күөрэгэйгэ махталларын тугунан биллэрдилэр?
  - a) кылаат бэлэхтээтилэр
  - b) элбэх сүбэ-ама биэрдилэр
  - c) аптаах тааһы бэлэхтээтилэр
  - d) дьонноох-сэргэлээх сири ыйдылар
8. Уордаах маачаха кутуйахтарга туох куһаҕаны онордо?
  - a) кылааттарын былдыаата
  - b) өтөбү уоттаата
  - c) хааһы бэрдэрбэтэ
  - d) барыларын биир сиргэ хаайда
9. Күөрэгэй ойуурга муна сылдьан аан бастаан туох быһылаанна түбэстэ?
  - a) Мойоту көрүстэ
  - b) бааһырбыт куһу булла
  - c) сур бөрөттөн куотта
  - d) үс эһэ оҕотун булла
10. «Күөрэгэй» остуоруйа тугунан түмүктэннэ?
  - a) Күөрэгэй дьиэтигэр төнүннэ
  - b) Күөрэгэй доҕорунаан Мойоттуун бааһырбыт куһу эмтээн ыттылар
  - c) Күөрэгэй баай ыалга үлэһитинэн киирдэ
  - d) Күөрэгэй үөрэнэ барда

II. чааһа

1. Күөрэгэй бааһырбыт куһу тугунан эмтээн үтүөртэ?

---

2. Бэриллибит тыллар суолталарын быһаар: «атах балай», «күөс быстыҥа»:

---

3. Т.Е.Сметанин оҕолорго аналлаах айымньыларын ааттаа.

III. чааһа

Т.Е.Сметанин «Күөрэгэй» остуоруйатын сүрүн геройун уобараһын онор.

8 тургутук

I. чааһа

1. Чабырҕахсыт суруйааччы:

a) С.Р.Кулачиков	c) Н.А.Лугинов
b) Д.К.Сивцев	d) П.Н.Тобуруокап

2. П.Н.Тобуруокап чабырҕаҕа:

- a) «Чоҕой уонна Ньоҕой»
- b) «Тараас туһунан чабырҕах»
- c) «Силиспит сиртэн, майгыбыт мантан»
- d) «Халы-мааргы хайыһардьыт»

3. Кылаас аайы хаалар, кынкый-мынкый ытыыр уол:

a) Тараас	c) Чоҕой
b) Сытыы уол	d) Ньоҕой

4. Тараас сөбүлүүр аһа:

- a) үүт
b) кыбаас
- c) кымыс
d) ымдаам
5. «Чоҗой уонна Ньоҗой» чабырҗах автора:
a) М.И.Ефимова
b) П.Н.Тобуруокап
- c) Болот Боотур
d) М.Матахова
6. Чоҗой Ньоҗойго кимий?
a) Доҗор
b) быраат
- c) убай
d) аҗа
7. Чоҗой Ньоҗойтон быһыы-майгы өттүнэн уратыта:
a) наҗыл
b) ньоҗой
- c) симик
d) бытаан
8. «Силиспит сиртэн, майгыбыт мантан» чабырҗах сүрүн санаата:
a) дьээбэлээх, сүрээҗ суох, куһаҗан майгылаах оҗону сэмэлиир.
b) үчүгэй майгылаах, көрсүө, сэмэй оҗону хайгыыр
c) айылҗа көстүүлэрин хоһуйар
d) сүрүн этэр санаата суох
9. Ханнык уус-уран ньыма туттуллубутуй:
*Дэлби барар кингнээх
Динамит тэннээх,
Будулҗан буурҗа,
Ытыллар холорук,
Сирилэс силлиэ,
Сырылас тыал –
Сытыы уол!*
- a) метафора
b) аллегория
- c) тэннэбил
d) гипербола
10. Сытыы уол оонньуур оонньуута:
a) атах тэпсиитэ
b) орой хасыһыыта
- c) хаамыска
d) оһуокай

II. чааһа

1. Чабырҗахсыт суруйааччылары ааттаа.

---

2. Чабырҗаҗы ситэр:

Табаһыытап _____

Таранныыра _____

Талымаһа _____

Таптыыр аһа _____

Таралырайа _____

3. Болот Боотур «Чоҗой Ньоҗой» чабырҗаҗын сүрүн санаатыгар сөп түбэһэр өс хоһооннорун суруй.

III. чааһа

Петр Тобуруокап «Табаһыытап Тараас» чабырҗаҗа этэр сүрүн санаатын быһааран суруй.

Проза

9 тургутук

I. чааһа

1. Уус-уран тыл көмөтүнэн олобу ойуулаан көрдөрөр искусство биир бөдөн көрүнгө:
a) киинэ c) уус-уран литература
b) балет d) музыка
2. Саха литературата хас сыллаахха төрүттэммитэй?
a) 1900 c) 1912
b) 1906 d) 1917
3. Саха литературатын төрүттээбит суруйааччы:
a) А.Е.Кулаковская c) Н.Д.Неустроев
b) А.И.Софронов d) П.А.Ойуунускай
4. Аан маннайгы уус-уран айымныы:
a) «Биэс ынахтаах c) «Күөрэгэй»
Бэйбэрикээн эмээхсин» d) «Харанаҕа тыкпыт
сырдык»
b) «Байанай алгыһа»
5. Прозаической айымныы саамай бөдөн көрүнгө:
a) остуоруйа c) сэхэн
b) кэпсээн d) роман
6. Автор диэн кими ааттыбыты?
a) айымныыга көстөр c) айымныы аата
персонаж d) суруйааччы псевдонима
b) айымныыны ким суруйбута
7. Айымныыга суруйааччы туох туһунан суруйара, олох ханнык түгэнин көрдөрөрө туох дэнэрий?
a) айымныы идеята c) айымныы композицията
b) айымныы тутула d) айымныы темата
8. Мэтириэт өйдөбүлэ:
a) уус-уран айымныыга герой дьүһүнэ-бодото хохуйулуута
b) литературнай герой майгытын араас өрүтүн көстүүтэ
c) уус-уран айымныыга хохуйулар киһи
d) айымныыны суруйбут киһи олобун, айар үлэтин кэпсээнэ
9. Проза жанрын быһаар:
a) хоһоон c) чабырҕах
b) кэпсээн d) пьеса
10. Кэпсээнинэн айымныыны суруйар суруйааччы:
a) поэт c) прозаик
b) критик d) драматург

II. чааһа

1. Айымныы геройун өйдөбүлэ.
_____

2. Эпическэй айымныы араастарын ааттаталаа.
_____

-
-
3. Кэпсээнинэн айымньыны суруйар суруйааччылары төһө билэргин ааттаталаа.
-
-

III. чааһа

Уус-уран литература норуот тылынан ус-уран айымньыларыттан туох уратылардааҕын быһаар.

10 тургутук

I. чааһа

1. Киһи олоҕун туох эмэ ордук бэлиэ, ураты биир түгэнин, түбэлтэтин туһунан уус-ураннык хоһуйан кэпсиир, сэхэргиир кизбинэн суруллар көрүн:
  - a) остуоруйа
  - b) драма
  - c) үгэ
  - d) кэпсээн
2. Суорун Омоллоон – Д.К.Сивцев төрөөбүт дойдута:
  - a) Амма
  - b) Таатта
  - c) Үөһээ Бүлүү
  - d) Сунтаар
3. Суорун Омоллоон Чөркөөххө төрүттээбит музейа:
  - a) «Саха сириинээҕи политической сыылка» диэн мемориальной музей
  - b) П.А.Ойуунускай аатынан литературнай музей
  - c) Кыраайы үөрэтэр государственной музей
  - d) Хомус музейа
4. «Хараҥаҕа тыкпыт сырдык» кэпсээн автора:
  - a) Н.М.Заболоцкай – Чысхаан
  - b) С.Р.Кулачиков - Эллэй
  - c) Д.К.Сивцев – Суорун Омоллоон
  - d) Н.А.Лугинов
5. «Хараҥаҕа тыкпыт сырдык» кэпсээн сүрүн геройа:
  - a) Сэмэнчик
  - b) Уйбаанка
  - c) Тараас
  - d) Ньюкуус
6. «Хараҥаҕа тыкпыт сырдык» кэпсээн маннайгы аата:
  - a) «Ньюкуус»
  - b) «Эргиччи Бобуу»
  - c) «Хараҥаҕа тыкпыт сырдык»
  - d) «Болдьумаар»
7. Суорун Омоллоон Ньюкууһун баҕата туохханы?
  - a) булт
  - b) оонньуу-көр
  - c) үөрэх
  - d) сана оонньуур
8. Ньюкуус үөрэх, оскуола туһунан кимтэн иһиттэ?
  - a) кинээс уола Нээстэр
  - b) Чоочур уола Моһуок
  - c) Сөдүөччүйэ кыыс
  - d) Чаппа уола
9. Ньюкуус учуутала:
  - a) Болдьумаар
  - b) Кулуба уола Күөстэ
  - c) Уйбааскы суруксут
  - d) Өндөрүйээн оҕонньор
10. «Хараҥаҕа тыкпыт сырдык» кэпсээннэ ким туһунан этиллэрий: *«Торум курдук хара бытыктаах, килбэлдьигэс сотолоох этэрбэстээх, хара баттаҕын өрө»*

тарааммыт, түөһүгэр кыһыл көмүс былаах чаһыны туора иилиммит хаһаланан эрэр эдэр киһи...»?

- a) Уйбааскы Суруксут
- b) Болдьумаар
- c) Дьаакып
- d) Күөстэ

II. чааһа

1. Биһи диэн тылы быһаар.

---

2. «Харанаҕа тыкпыт сырдык» кэпсээн омослоох уонна биирэмнээх геройдарын арааран суруй.

---

3. Ньюкуус дэриэбинэҕэ тугу сонургуу, сөҕө көрдө?

III. чааһа

«Харанаҕа тыкпыт сырдык» кэпсээн сүрүн геройун Ньюкуус уобараһын онор.

11 тургутук

I. чааһа

I. А.Д.Неустроева хас сыллаахха төрөөбүтэй?

- a) 1900
- b) 1903
- c) 1905
- d) 1907

2. А.Д.Неустроева убайа, саха бастакы суруйааччыларыттан биридэстэрэ:

- a) Алексей Елисеевич Кулаковскай
- b) Анемподист Иванович Софронов
- c) Николай Денисович Неустроев
- d) Платон Алексеевич Ойуунускай

3. А.Д.Неустроева үлэлээбит сурунаала:

- a) «Хотугу сулус»
- b) «Саха саната»
- c) «Искра»
- d) «Бэлэм буол»

4. А.Д.Неустроева оҕолорго аналлаах атын омук остуоруйаларын тылбаастаабыт хомуурунньуга:

- a) «Оҕолор»
- b) «Тураахтар»
- c) «Остуоруйалар»
- d) «Кэпсээннэр»

5. «Тиргэһиттэр» кэпсээн автора:

- a) А.Д.Неустроева
- b) П.А.Ойуунускай
- c) Эрилик Эристиин
- d) Амма Аччыгыя

6. Даайыс ханнык айымньы геройай?

- a) «Сайылыкка»
- b) «Омуннаах оҕо»
- c) «Тиргэһиттэр»
- d) «Дьэллик кэпсээннэр»

7. Даайыстаах бастакы бултарын ким куоттарда?

- a) ийэтэ
- b) Ааныс
- c) Уйбаанка
- d) бэйэтэ

8. Оџолор маннайгы бултара туох кус этэй?
 а) анды
 б) моонньоџон
 в) чыркымай
 г) кџџџџ
9. «Тиргэһиттэр» айымньыга ким эппит тылларай? «Чэ, эрэ, тоойуом кускун ыл, оџолорго барыах, бука, ол дьон хомойон буорайдахтара буолуо, тиийэн үөрдэ охсуохха».
 а) Болдьумаар
 б) Дьаакып
 в) Бүөтүкээс
 г) Сиэнчэ
10. Уус-уран айымньыга киһи быһыытын-майгытын араас өрүтүн көстүүтэ:
 а) характер
 б) мэтириэт
 в) автор
 г) герой

II. чааһа

1. *Тиргэ, аџас, дабыдал* диэн тыллар өйдөбүллэрэ.
 _____
 _____
2. А.Д.Неустроева литература ханнык көрүнгэр үлэлээбитэй?
 _____
 _____
3. «Тиргэһиттэр» кэпсээннэ оџолор ханнык күөлгэ тиргэлэрин иитэннэр кџџџџ туттардылар?
 _____
 _____

III. чааһа

«Тиргэһиттэр» кэпсээннэ суруйааччы булчут ханнык хаачыстыбаларын Бүөтүкээс уобарагыгар көрдөрбүтүн быһааран суруй.

12 тургутук

I. чааһа

1. «Сайылыкка» кэпсээн автора:
 а) Эрилик Эристиин
 б) Амма Аччыгыя
 в) Н.М.Заболоцкай
 г) И.Г.Иванов
2. Ханнык кэпсээн Н.М.Заболоцкай айымньытай?
 а) «Ытаньах герой буолбатах»
 б) «Кэпсээннэр»
 в) «Омуннаах оџо»
 г) «Болот моһуогуруулар»
3. Н.М.Заболоцкай «Сайылыкка» айымньыта эпическэй айымньы ханнык көрүнгэр киирэрий?
 а) кэпсээн
 б) сэхэн
 в) роман
 г) олонхо
4. Н.М.Заболоцкай «Сайылыкка» кэпсээнигэр хаһаанны кэм көстөрүй?
 а) революция
 б) гражданскэй сэрии
 в) аџа дойду Улуу сэриитэ
 г) билинни кэм
5. «Сайылыкка» кэпсээннэ ойууланар хорсун уол:
 а) Ньюкуус
 б) Уйбаанча

- c) Сэмэнчик
d) Чооруона
6. «Сайылыкка» кэпсэннэ баар үрүн бандыыта:
a) Кулуба уола Күөстэ
b) Уус Наһаар
c) Болдьумаар
d) Көлөпүнэ Көстөкүүн
7. Сайылык ыалын Көлөпүнэ бандыыттан кимнээх быһыылларый?
a) Таһынаабы ыаллара
b) кыһыллар
c) бэйэлэрэ
d) ким да быһаабат
8. Суруйааччы «Сайылыкка» кэпсээнин хаһыс сирэйтэн суруйарый?
a) 1-кы
b) 2-с
c) 3-с
d) 4-с
9. *Модьобо* диэн тыл суолтата:
a) олус модьу киһи
b) соруй диэн суолталаах
c) аан холуодатын алын өттө
d) кус аата
10. Н.М. Заболоцкай «Сайылыкка» айымньытыгар ким туһунан этиллэрий: «*Ыга кыһырбыт, тордох курдук хара сирэйдин арыый чараас өттүлэринэн кытаран тахсыталаабыт тымырдара лоппоһо үллүбүттэр. Субу сиэх-аһыах курдук үллэн, булгунньах төрөөн, буугунуу турда?*»
a) Сэмэнчик
b) Көлөпүнэ
c) Сэмэнчик аҕата
d) Нуучча киһитэ

II. чааһа

1. «Сайылыкка» кэпсээн темата.

---

2. Сэмэнчик уол киһи ханнык хаачыстыбаларын илдьэ сылдыарый?

---

3. Эпическэй айымньыга ханнык көрүннэр кириэлэрин аннынан тарт: *роман, хоһоон, таабырын, сэхэн, чабырбах, кэпсээн, үһүйээн.*

III. чааһа

1. «Сайылыкка» кэпсээн сюжетын үрдүк чыпчаалын быһаарарга холон.

13 тургутук

I. чааһа

1. Иван Иванович Герасимов псевдонима:

- a) Амма Аччыгыһа
b) Уйбаан Нуолур
c) Тумат
d) Чысхаан

2. Аҕа дойду Улуу сэриитин быһаар:

- a) 1940-1944
b) 1940-1945
c) 1941-1945
d) 1942-1945

3. Сэрии кэмин оҕотун дьылбата кэпсээнэр айымньыта:

- a) «Күөрэгэй»

- b) «Харанаҗа тыкпыт сырдык»
 c) «Тиргэһиттэр»
- d) «Саллаат оҗото
 Чооруона»
4. Чооруона төрдүс кылааһы туохтаах бүтэрдэ:
 a) туоһу суруктаах
 b) мэтээллээх
 c) хайҗал лиистээх
 d) уордьаннаах
5. Чооруона хаһыс кылааһы бүтэрэн баран колхозка үлэлии таҗыста?
 a) 4 кылааһы
 b) 7 кылааһы
 c) 9 кылааһы
 d) 11 кылааһы
6. Чооруона колхозка бурдук ыһытыгар бииргэ үлэлээбит киһитэ:
 a) Дайыылап
 b) Бөтүрүөйэ
 c) Сиэнчэ
 d) Аҗата
7. Чооруона отчуттарга ас таһар оҗуһа:
 a) Туора муос
 b) Харачаас
 c) Манхааһай
 d) Таатайбах
8. Чооруонаны ийэтэ өлбүтүн кэннэ ханна ыыттылар?
 a) атын нэһилиэккэ
 b) аймахтарыгар
 c) интернакка
 d) куоракка
9. Чооруона өлүү лэппиэскэтиттэн тоҗо матта?
 a) отчуттарга бэйэтин өлүүтүн ордук биэрбит
 b) биир от мунһааччы эбиллибитин билбэтэх
 c) кыладыапсык биэрбэтэх
 d) эрдэ сиэн кэбиспит
10. *Хоһуун* диэн тыл суолтата:
 a) түргэн
 b) мээнэ саналаах
 c) хорсун, үлэһит
 d) туйгун үөрэнэччи

II. чааһа

1. Чооруона тоҗо колхозка үлэлии киирдэ?
 _____
 _____
2. Уйбаан Нуолур литература ханнык көрүннэригэр үлэлээбитэй?
 _____
 _____
3. Чооруона аҗатыгар суругар «*Миигин учууталларым улаппыккын, буспуккун-хаппыккын диһллэр*» диэн этиитин хайдах өйдүүтүнүй?
 _____
 _____

III. чааһа

Чооруона уол Улуу кыайыыны уһансарга туох өнөлөөбүн суругунан быһаарарга кыһалын.

14 тургутук

I. чааһа

1. Н.А.Лугинов хас сыллаахха төрөөбүтэй?
 a) 1940 сыллаахха
 b) 1948 сыллаахха
 c) 1950 сыллаахха
 d) 1952 сыллаахха

2. Н.Лугинов 1974 сыллаахха айар үлэтин ханнык айымньынан саҕалаабытай?

a) «Сэргэлээххэ»	c) «Үрдүк арыылар»
b) «Нуоралдыма чаранар»	d) «Айгылла»
3. «Чыркымай» кэпсээн сүрүн геройа:

a) суруйааччы	c) чыркымай
b) уол	d) хотой
4. *Чыркымай* диэн тыл синонима:

a) көбөн	c) боруллуо
b) тыыраахы	d) чөркөөкү
5. Кэпсээннэ чыркымайдаах көбөн кутталлаах ыаллара:

a) хотой	c) хопто
b) аныр	d) тыыраахы
6. Чыркымай сымыт батты сытар күөлүн аата

a) Толугур	c) Кындака
b) Хатыыстаах	d) Халамнаайы
7. Ханнык айымньы Н.Лугинов суруйуута буолбатаҕын быһаар:

a) «Таас тумус»	c) «Бултаах сир»
b) «Нуоралдыма чаранар»	d) «Айгылла»
8. Кэпсээн ханнык геройа боруллуоттан чыркымай оҕотун быһаата?

a) көбөн	c) отчуттар
b) уол	d) тыыраахы
9. Чыркымай хас оҕолонно?

a) 5	c) 10
b) 8	d) 14
10. «*Оо, абалаах! Сатаатар тыыраахы курдук сытыы тумса суоҕум кыһытыан!*» диэн айымньы ханнык геройа кэмсинэрий?

a) чыркымай	c) боруллуо
b) көбөн	d) хопто

II. чааһа

1. *Боруллуо, хотой* диэн тыллар биир суолталаахтар дуо? Быһаар.

---

2. «Чыркымай» кэпсээннэ чыркымайга туох куттал суоһууруй?

---

3. Ханнык тынырахтаах көтөрдөрү билэбитий?

III. чааһа

Кэпсээнинэн айымньы хоһоонунан айымньыттан туох уратылааҕын суруй.

I. чааһа

1. «Муора арытыгар айан» кэпсээн автора:
  - a) Семен Андреевич Попов
  - b) Дмитрий Кононович Сивцев
  - c) Николай Алексеевич Лугинов
  - d) Николай Максимович Заболоцкай
2. Семен Андреевич Попов псевдонима:
  - a) Болот Боотур
  - b) Эллэй
  - c) Чысхаан
  - d) Тумат
3. Хоту дойду уратыта, поэзията, билгэтэ:
  - a) хаас
  - b) хаар
  - c) муора
  - d) туундара
4. «Муора арытыгар айан» кэпсээннэ Сэмэнчик доҕоро:
  - a) Уйбаанка
  - b) Дьаакып
  - c) Гриша
  - d) Сэмэнчик
5. Ханнык көтөр киһиэхэ орудук кутталы үөскэтэр эбитий?
  - a) куба
  - b) хаас
  - c) куоҕас
  - d) хопто
6. Сэмэнчик аҕатыттан тугу онорон сэмэлэннэ?
  - a) хааны сыһа ыппытын иһин
  - b) хаастары үргүппүтүн иһин
  - c) хаас оҕотун туппутун иһин
  - d) хаас сымыытын уяны уянан хомуйбутун иһин
7. Хоптолор ханнык түктэри майгылаахтарын биллигит?
  - a) атын көтөр сымыытын уоран баттыылар
  - b) хаас сымыытын уоран сииллэр
  - c) атын көтөр уйатыгар сымыыттыылар
  - d) атын көтөр оҕотун иитэллэр
8. *Дурда* диэн тылы хоту атыннык туох дииллэрий?
  - a) отуу
  - b) балаакка
  - c) сэхээккэ
  - d) наарта
9. Аҕата Сэмэнчиги уонна кини доҕорун туохха үөрэтиэх буолла?
  - a) саанан ытарга
  - b) мончуук быһарга
  - c) хаас сымыытын хомуйарга
  - d) таба миинэргэ
10. *Эгди* диэн тыл суолтата:
  - a) туох эмэ бэлиэ, билли
  - b) чэпчиир, сэргиир
  - c) дохсун
  - d) күүстээх

II. чааһа

1. «Муора арытыгар айан» кэпсээн хайдах, туохтан саҕаланарый?

---
2. Тыйыс айылҕалаабынан аар-саарга аатырбыт Хотугу дойду солотуу көмүс хотоҕойдоохторугар тугу биэрэн дьоллууруй?

---
3. Хоту дойду уратыларын ааттаа.

III. чааһа

«Муора арытыгар айан» кэпсээн аабааччыны туохха үөрэтэрий? Санаабын сааһылаан суруй.

Поэзия

16 тургутук

I. чааһа

1. Киһи дууһатын ис туругун, иэйиитин, санаатын тэн кээмэйдээх, кэрчиктээх дьүөрэ тылыннан уус-ураннык хохуйар айымньы:
  - a) остуоруйа
  - b) хоһоон
  - c) кэпсээн
  - d) драма
2. Саха литературатын төрүттээбит жанр:
  - a) норуот айымньыта
  - b) поэзия
  - c) проза
  - d) драма
3. Саха литературата үөскээбит кэмэ?
  - a) 1900
  - b) 1912
  - c) 1917
  - d) 1920
4. Хоһоонунан айымньыны суруйар киһи:
  - a) прозаик
  - b) поэт
  - c) драматург
  - d) олонхоһут
5. Хоһоон строкаларын тиһэх сүһүөхтэрин дорҕооно дьүөрэлэһиитэ:
  - a) ритм
  - b) аллитерация
  - c) аллегория
  - d) рифма
6. Хоһоонунан айымньыны быһаар:
  - a) Т.Е.Сметанин «Күөрэгэй»
  - b) Н.А.Лугинов «Чыркымай»
  - c) А.И.Софронов «Маннайгы хаар»
  - d) И.М.Гоголев «Хаарчаана»
7. Поэты аннынан тарт:
  - a) Суорун Омоллоон
  - b) Семен Данилов
  - c) Николай Заболоцкай
  - d) Николай Лугинов
8. Хоһоонунан айымньыга суолтатынан, рифманан, интонациянан холбонмут строкалар бөлөхтөрө:
  - a) строфа
  - b) строка
  - c) рифма
  - d) ритм
9. Хасты сүһүөхтээх строкаларый?
Кыркаба суох манган хаар
Кылбачыйа тунаарар.
  - a) 6
  - b) 7
  - c) 8
  - d) 9
10. Ханнык рифма суоһуй?
  - a) пааралы
  - b) кэрискэ
  - c) сиэтиһии
  - d) куустары

II. чааһа

1. Хоһоон форматынан ханнык айымньы көрүннэрэ айыллалларый?

---

2. Хоһоонунан айымньыны суруйар суруйааччылары төһө билэргин ааттаа.

---

3. 5 кылааска ханнык хоһоон форматынан суруллубут суруйааччы остуоруйатын үөрэпикиний?

III. чааһа

Талбыт темаҕа хоһоонунан айымньыта суруй.

17 тургутук

I. чааһа

1. А.Е.Кулаковская – Өксөкүлээх Өлөксөй олорон ааспыт кэмэ:
  - a) 1877-1926
  - b) 1886-1935
  - c) 1893-1939
  - d) 1895-1925
2. А.Е.Кулаковская литература ханнык көрүнэр үлэлээбитэй?
  - a) проза
  - b) драма
  - c) поэзия
  - d) норуот айымньыта
3. Өксөкүлээх Өлөксөй туһунан ким манньк эппитэй: *«Айар тыл аҕата, өлбөт-сүппэт айымньылары айбыт улуу суруйааччы»?*
  - a) Платон Алексеевич Ойуунускай
  - b) Амма Аччыгыһа
  - c) Суорун Омоллоон
  - d) Күндэ
4. Суруйааччы ханнык айымньытыттан 1900 сыллаахха айар үлэтэ саҕаламмытай уонна саха литературата төрүттэммитэй?
  - a) «Үрүйэ»
  - b) «Байанай алгыһа»
  - c) «Көтөр аал»
  - d) «Ойуун түүлэ»
5. Улуу поэт төрөөбүт дойдута:
  - a) I Дьохсоҕон
  - b) II Дьохсоҕон
  - c) III Дьохсоҕон
  - d) IV Дьохсоҕон
6. А.Е.Кулаковская «Үрүйэ» айымньыта литература ханнык көрүнэр киирэрий?
  - a) драма
  - b) проза
  - c) поэзия
  - d) эпос
7. Ханнык ойуулуур-дьүһүннүүр ньыма туттуллубутуй?
*Үөрбүт-көппүт дьүһүннээх
Үрүйэчээн оҕотоо!*
  - a) метафора
  - b) тыыннаабыһымыты
  - c) аллегория
  - d) эпитет
8. Поэт үрүйэчээнин туохха тэҥнээн хоһуйан суруйда?
  - a) сибэккигэ
  - b) көмүскэ
  - c) күннэ
  - d) сизкилэ тааска
9. Ханнык уус-уран ньыма туттуллубутун быһаар:
«Күн көрүдүөс сибэккилэр», «Туналы-манган толоон», «Сардангалаах уу».

- a) тэннэбил
b) эпитет
- c) хатылааһын
d) гипербола
10. Хогоонно туттуллубут тыллары быгаар: *сыһы-хонуу, кәтөр-сүүрэр, уулаан-ыймахтаан, өлбөккө-сүппэккэ.*
- a) паараласпыт тыллар
b) үөрэ-дьүөрэ тыллар
- c) тыаһы үтүктэр тыллар
d) дьүһүннүүр тыллар

II. чааһа

1. Тэннэбил өйдөбүлэ.

---

2. Айымньыттан быһа тардыыны ситэрэн суруй:

.....*кырыстаах,*

.....*оттоох*

.....*устун*

.....*иһээхтиигин,*

Сырдык үрүйэчээниэм!

3. Ханнык ойуулуур-дьүһүннүүр ньыма туттуллубутун быһаар:

Күндү көрүдүөс сибэккилээр!

Күлүмүрдэс уугутугар

Көрүнэ-оонньуу турбуккут

Күн бүгүнгүлээх буолаарай?

III. чааһа

А.Е.Кулаковскай – Өксөкүлээх Өлөксөй туһунан тугу билэргин сиһилии суруй.

18 тургутук

I. чааһа

1. Литература бары көрүнэр: поэзияҕа, прозаҕа, драмаҕа үлэлээбит, саха литературатын төрүттэспит суруйааччылартан биридэстэрэ:
- a) А.Е.Кулаковскай
b) А.И.Софронов
- c) Н.Д.Неустроев
d) П.А.Ойуунускай
2. Анемподист Иванович Софронов псевдонима:
- a) Өксөкүлээх Өлөксөй
b) Эллэй
- c) Далан
d) Алампа
3. А.И.Софронов олорон ааспыт кэмэ:
- a) 1877-1926
b) 1886-1935
- c) 1895-1929
d) 1893-1939
4. Алампа ханнык поэзияны төрүттээбитэй?
- a) реалистическай пэзияны
b) лирическай поэзияны
c) советскай поэзияны

- d) билинни поэзияны
5. Суруйааччы 1912 сыллаахха аан маннай литератураҕа үктэммит айымньыта:
- a) «Куоратчыт»
b) «Үрүн тулук эрэ мөлбөстүүр»
- c) «Маннайгы хаар»
d) «Төрөөбүт дойду»
6. Ханнык улуу нуучча суруйааччытын айымньытыттан быһа тардыыный:
«Мороз и солнце: День чудесный».
- a) Пушкин
b) Лермонтов
- c) Толстой
d) Есенин
7. Ханнык айымньыттан быһа тардыыный:
*Ып-ыраас,
Сып-сырдык
Көбүөрүннүк хаар
Күн уотугар
Күлүмүрдээн көһүннэ.*
- a) Элэй «Хаар»
b) П.Н.Тобуруокап «Хаар»
- c) Алампа «Маннайгы хаар»
d) С.П.Данилов «Кыһынны күн»
8. «Маннайгы хаар» хоһоонно ким:
*Ойуоккалы оонньоон
Онкутун одуулаата.*
- a) оҕо аймах
b) кырдыаҕастар
- c) Магаас ынах
d) Көтөр-сүүрэр
9. Ханнык уус-уран ньыма туттуллубутуй?
*Көбүөр курдук,
Көбүөрүннүк хаар*
- a) аллегория
b) тэннэбил
- c) эпитет
d) хатылааһын
10. *Кыраһа* диэн тыл суолтатын быһаар:
- a) оһуор арааһа
b) ынах өгө
- c) кыра киһи
d) маннайгы хаар

II. чааһа

1. *Көстөр эрэ күлүгүрдэ,*
Мас эрэ барыгырда – диэн этиини хайдах өйдүүргүн суруй.
-
-

2. Хаары ойуулурга туттуллар эпитеттэри суруй.
-
-

3. Аллитерационнай хоһоон өйдөбүлэ.
-
-

III. чааһа

А.И.Софронов «Маннайгы хаар» диэн хоһоонугар Сахабыт сириҥ тыйыс айылҕатын уратытын хайдах ойуулаан көрдөрдө?

I. чааһа

1. Семен Петрович Данилов олон ааспыт кэмэ:

a) 1904-1976	c) 1917-1978
b) 1907-1990	d) 1922-1993
2. С.П.Данилов литература ханнык көрүгүнэр ситиһиилээхтик үлэлээбитэй?

a) норуот айымньыта	c) проза
b) поэзия	d) драма
3. Хоһоон аата:

*Кыркаҕа суох манган хаар
Кылбачыйа тунаарар.
Иэдэскин чэбдик дыбар
Ымы курдук кытардар.*

a) «Маннайгы хаар»	c) «Хаар»
b) «Кыһынны күн»	d) «Кыһын»
4. Уус-уран ньыманы быһаар:

*Манна да дыон дууһалара
Ыраас, манган хаар курдук:
Үөрэ күннүү ылаара,
Мунчаарар тунал хаардыы.*

a) хатылааһын	c) быһаарыы
b) гипербола	d) тэннэбил
5. Рифма арааһын быһаар:

*Таптыыбын Сахам сирин
Кыһынны тыйыс күнүн,
Чаран кырыа симэбин,
Дуйдуур көмүс күлүмүн.*

a) куустарыы	c) кириэстии
b) кэрискэ	d) пааралыы
6. Строкалар сүһүөхтэрин ахсаанын быһаар:

*Манна баар бары манган:
Манган кырса, кырынаас
Манганга мананынан
Манган хабды суруйар*

a) 6	c) 8
b) 7	d) 9
7. С.П.Данилов туһунан ким эппит тылларай: «Семен Данилов – саха норуотун кутун-сүрүн диригэтэн иэйэн этэр чахчы улахан суруйааччы, сүдү поэт...»?

a) Эллэй	c) Иван Гоголев
b) Күннүк	d) Петр Тобурокап
8. Семен Данилов ырыа буолбут хоһооно:

a) «Көлүкэчээн»	
b) «Манган мастар»	
c) «Сахам сирэ барахсан»	
d) «Доҕоруом, дабай күөх сыырдаргын»	

9. Уус-уран ньыманы быһаар: «Тыйыс күн», «кырыа симэх», «көмүс күлүм»
a) аллегоря c) метафора
b) эпитет d) хатылааһын

II. чааһа

1. Семен Данилов кыһынтан тугун таптыыр эбитий?
_____
2. Поэт «Кыһынны күн» хоһоонугар ханнык хамсыыр харамайдары ахтан аһарый?
_____
3. Хатылааһын өйдөбүлэ.
_____

III. чааһа

Семен Данилов «Кыһынны күн» хоһооно тэн кээмэйдээх буоларын дакаастаа.

20 тургутук

I. чааһа

1. Аҕа дойду Улуу сэриитигэр төһө саха суруйааччыта саа саадах тутан сэриилэспитэй?
a) 10-ча c) 30-ча
b) 20-чэ d) 40-ча
2. Фронтовик-поэт:
a) Е.Неймохов c) Д.К.Сивцев
b) С.Руфов d) И.Артамонов
3. «Мин мантан сэриигэ барбытым» хоһоон автора:
a) Л.Попов c) И.Артамонов
b) Эллэй d) С.Васильев
4. «Мин мантан сэриигэ барбытым» хоһоонго ким мелодия айбытай?
a) А.Алексеев c) В.Ноев
b) Д.Данилов d) А.Егоров
5. Рифма арааһын быһаар:
*Мин мантан сэриигэ барбытым
Илинни саһарҕам аннынан,
Колхоһум соноҕос атынан
Суол буорун бурҕатан ааспытым.*
a) куустарыы c) кириэстии
b) пааралыы d) кэрискэ
6. Хастыы сүһүөхтээх строкаларый?
*Мин мантан сэриигэ барбытым
Кыракий балаҕан дьиэбиттэн,
Ыраахха диэритин кэтэһэн
Турбута кырдыаҕас мин аҕам.*
a) 6 b) 7

- c) 9 d) 10
7. Ханник ойуулуур-дьүһүннүүр ньыма туттуллубутун быһаар:
Далбаатыы хаалбыта алааһым
Будьурхай баттахтаах тыатыныын
- a) метафора c) хатылааһын
b) тыыннааһымсытыы d) аллегория
8. «Мин мантан сэриигэ барбытым» хоһоонно ким ыраахха диэритин саллааты кэтэһэн турбутай?
- a) кырдыаҕас аҕата c) таптыыр кыһа
b) күндү ийэтэ d) нэһилиэк барыта
9. «Мин мантан сэриигэ барбытым» хоһоонно ханник дьыл кэмэ ахтыллан аһарый?
- a) кыһын c) сайын
b) саас d) күһүн
10. *Сонобос* диэн тыл суолтатын быһаар:
- a) кулун c) үстээх сылгы
b) убаһа d) кырдыаҕас сылгы

II. чааһа

1. Аҕа дойду Улуу сэриитигэр кыттыбыт ханник саха суруйааччыларын билэбиний?
-
-
2. «Мин мантан сэриигэ барбытым» хоһоонно сэриигэ барааччы дьыл ханник кэмигэр сэриигэ аттанна.
-
-
3. «Мин мантан сэриигэ барбытым» хоһоон тутула.
-
-

III. чааһа

«Мин мантан сэриигэ барбытым» хоһоон 2 строфатын өйтөн суруй.

21 тургутук

I. чааһа

1. П.Н.Тобуруокап төрөөбүт дойдута:
- a) Таатта c) Үөһээ Бүлүү
b) Өймөкөөн d) Сунтаар
2. Ханник айымньы П.Тобуруокап айымньыта буолбатаһый?
- a) «Сиибиктэ» c) «Бурбаллай»
b) «Ойуур оскуолата» d) «Чаный-Чабаан»
3. Тобуруокап литература ханник көрүнэр таһаарыылаахтык үлэлээбитэй?
- a) норуот айымньыта c) поэзия
b) проза d) драма
4. Суруйааччы оҕолорго аналлаах айымньыта:

- a) «Таптыырга буруй суох»
 b) «Буукубалар мунняхтара»
 c) «Өндөрүүскэ тиэтэйбэт»
 d) «Хапматыан, Хаппытыан»
5. П.Н.Тобуруокап «Күннүүн оонньуур...» кинигэтин аатын салгытыта:
 a) кыргыттар c) лыахтар
 b) сибэккилэр d) күөрэгэйдэр
6. «Күөрэгэйдиин көрсүһүү» айымньы жанра:
 a) хоһоон c) кэпсээн
 b) тойук d) остуоруйа
7. «Күөрэгэйдиин көрсүһүү» хоһоонно ханнык мелодист мелодия айбытай?
 a) Д.Данилов c) А.Алексеев
 b) В.Ноев d) А.Егоров
8. «Күөрэгэйдиин көрсүһүү» хоһоонно тойуксут чыычаах эдэр сүрэххэ тугу инэрдэ?
 a) төрөөбүт дойдуга c) олоххо тапталы
 тапталы d) ырыаҕа тапталы
 b) ийэҕэ тапталы
9. Рифма арааһын быһаар:
Минньигэс да ырыа
Үөһэттэн кутуулар,
Оо, кэрэ да санаа
Сүрэхпэр уһуктар.
 a) пааралы c) кириэстии
 b) куустары d) кэрискэ
10. «Бурҕаллай», «Буквалар мунняхтара», «Чаный Чаҕаан», «Манан тиит» айымньылар поэзия ханнык жанрыгар суруллубуттарын быһаар:
 a) үгэ c) остуоруйа
 b) хоһоон d) поэма

II. чааһа

1. П.Тобуруокап оҕолорго аналлаах кинигэлэрин аттаталаа.

2. Суруйааччы үгүс ырыа буолбут хоһооннордоох, олортон билэргин ааттаа.

3. Рифма өйдөбүлэ.

III. чааһа

П.Н.Тобуруокап «Күөрэгэйдиин көрсүһүү» хоһоону ааҕан баран туох санааҕа кэллиң? Хоһоону ырытан суруй.

I. чааһа

1. «Мин ийэм» хоһоон автора:

a) П.Тобуруокап	c) И.Артамонов
b) Күннүк	d) С.Тимофеев

 Уурастыырап
2. Степан Иванович Тимофеев Аҕа дойду сэриитин кэмигэр ханнык куораты босхолоһунна сылдыбыты?

a) Ленинград	c) Москва
b) Сталинград	d) Киев
3. Суруйааччы 16 сааһыгар суруйбут бастакы хоһооно:

a) «Күһүн»	c) «Саас»
b) «Кыһын»	d) «Сайын»
4. Рифма арааһын быһаар:

*Мин туспар кыһаллар, сүүрээхтиир,
Мин туспар санааргыыр, үөрээхтиир
Соботох киһим бу эн бааргын,
Солбуйар тугу да булбаппын*

a) куустары	c) кириэсти
b) пааралы	d) кэрискэ
5. Ханнык ойуулуур-дьүһүннүүр ньыма туттуллубутун быһаар:

*Мин ийэм, сааскы күн кэриэтэ,
Сандаара мичийэр харахтаах*

a) хатылааһын	c) эпитет
b) тыыннааһымсыты	d) тэннэбил
6. *Сайаҕас* диэн тыл суолтата:

a) имигэс илиилээх	c) эйэбэс майгылаах
b) ытаннаах киһи	d) уйан дууһалаах
7. Ханнык уус-уран ньыма туттуллубутуй:

«Сандаара мичийэр харахтаах», «сайаҕас ылааны майгылаах», «күн күбэй ийэ»

a) метафора	c) аллегория
b) эпитет	d) тэннэбил
8. Поэт өйдөбүлэ:

a) кэпсээнинэн айымньыны суруйааччы
b) драматическай айымньыны суруйааччы
c) остуоруйаны суруйааччы
d) хоһоонунан айымньыны суруйааччы
9. С.Тимофеев ийэтин туохха тэннирий?

a) сааскы күннэ	c) кыһынны күннэ
b) сайынны күннэ	d) күһүннү күннэ
10. Хоһоонунан айымньыны суруйар киһини бэлиэтэ:

a) Д.К.Сивцев	c) С.И.Тимофеев
b) Н.М.Заболоцкий	d) У.Избеков

II. чааһа

1. «Мин ийэм» хоһоон темата.

-
2. С.Тимофеев ийэтин хоһуйар тылларын ситэрэн суруй.

.....*харахтаах,*
 .....*майгылаах,*
 .....*сангалаах,*

.....ырыалаах.

3. Кириэстии рифмаҕа холобурда аҕал.

III. чааһа

«Мин ийэм» хоһоону ааҕан баран ханнык иэйиигэ кэллин, санааҕын сааһылаан суруй.

Драма

23 тургутук

I. чааһа

1. Сценаҕа оонньуурга ананан суруллубут суруйааччы айымньыта:
  - a) кэпсээн
  - b) сэхэн
  - c) хоһоон
  - d) драма
2. Драматическай айымньыны төрүттээбит суруйааччы:
  - a) А.Е.Кулаковскай
  - b) А.И.Софронов
  - c) Н.Д.Неустроев
  - d) П.А.Ойуунускай
3. Икки киһи кэпсэтиитэ:
  - a) монолог
  - b) реплика
  - c) диалог
  - d) ремарка
4. Биир киһи сэхэргиирэ:
  - a) монолог
  - b) цитата
  - c) ремарка
  - d) диалог
5. Айымньыга автор кылгас хос быһаарыта:
  - a) диалог
  - b) монолог
  - c) ремарка
  - d) реплика
6. Драматическай айымньыны суруйар киһи:
  - a) режиссер
  - b) поэт
  - c) прозаик
  - d) драматург
7. Драматическай айымньы арааһын быһаар:
  - a) кэпсээн
  - b) пьеса
  - c) хоһоон
  - d) остуоруйа
8. «Хаарчаана» пьеса автора:
  - a) И.Гоголев
  - b) Н.Семенов
  - c) У.Избеков
  - d) Т.Сметанин
9. Т.Е.Сметанин пьесата:
  - a) «Оотуй уонна Тоотуй»
  - b) «Атаах алдьархайа»
  - c) «Кыһыл былааттаах кыргыттар»
  - d) «Хаарчаана»
10. Прототип өйдөбүлэ:
  - a) айымньы уобараһын айарга тирэх буолбут дьинээх олоххо баар киһи
  - b) айымньыга киһи уобараһа
  - c) сэхэргээчи уобараһа
  - d) айымньы сюжетын сайдарыгар оруола суох ойбоһос герой

II. чааһа

1. Драматической айымныны суруйар суруйааччылары ааттаа.

---

2. Пролог өйдөбүлэ.

---

3. Драма сүрүн араастара.

III. чааһа

Драма кэпсээнтэн уонна хоһоонтон туох уратылаабын быһаар.

24 тургутук

I. чааһа

- «Оотуй уонна Тоотуй» пьеса автора:
  - Уустаах Избеков
  - Суорун Омоллоон
  - Петр Тобуруокап
  - Иван Гоголев
- «Оотуй уонна Тоотуй» пьеса ханнык кэми хабан көрдөрөрүй?
  - түн былыргы кэм
  - революция кэмэ
  - гражданской сэрии кэмэ
  - Аҕа дойду Улуу сэриитин кэмэ
- У.Избеков «Оотуй уонна Тоотуй» пьесаҕа айымны ханна сайдарый?
  - кинээс дьиэтигэр
  - таһырдыа
  - үрүннэр ыстааптарыгар
  - Балбааралаах дьиэлэригэр
- Айымны ханнык геройун тылларай: «*Чэ үчүэй, оҕолорум барахсаттарга дөксө дьиэбиттэн арыылаах алаады аҕалан биэриэм*»?
  - Маҕалай Мөрүөн
  - Балтарык Байбаас
  - Силип Бүөтүрчээн
  - Ньөөччө Өксүү
- Тоотойдоох Оотой дьиэлэригэр кими кисти сыталларый?
  - аҕаларын
  - кыһыл саллаатын
  - үрүн саллаатын
  - нэһилиэк кинээһин
- Коринов диэн кимий?
  - ревком
  - бандьыт
  - кинээс
  - кыһыл саллаата
- Нэһилиэк баайа, кинээс оҕонньор:
  - Мангалай Мөрүөн
  - Балтарык Байбаас
  - Ньукулай Угаарап
  - Силип Бүөтүрчээн
- Байбаас: «*Манан бааһырбыт «тайабы» көрдүү сылдыабыт*», - диэн тугу этэрий?
  - бааһырбыт кыһыл тайах
  - бааһырбыт киһи
  - тостубут торуоска
  - суолтата суох этии
- Ытылаһы буолбут сирэ:

a) Саһыл Сыһыы	c) Талах үрэх
b) Хохочой	d) Сайылык
10. Оотой Кориновка тугу бэлэхтээтэ:
a) мас оѳус	c) туос мааска
b) хаартыска	d) кэмпиэт

II. чааһа

1. Оотойдоох Тоотой аҕалара ханна барбытый?

---

2. «Быраат» диэн тыл өйдөбүлэ.

---

3. Сюжет өйдөбүлэ.

III. чааһа

У.Избеков «Оотуй уонна Тоотуй» пьесата драматической айымныы көрүнэр киирэрин дакаастаа.

Сыллаабыны хатылыыр хонтуруолунай тургутук

1 Тургутук

I. чааһа

- Бэриллибит айымныы үөскээбит төрүтүнэн норуот тылынан уус-уран айымныытын ханнык көрүнэр киирэрий: «*Үтүө ат биир кымныылаах, үтүө киһи биир тыллаах*»?

a) таабырын	c) өс хоһооно
b) остуоруйа	d) чабырҕах
- Норуот остуоруйатын быгаар:

a) «Эһэ туһунан остуоруйа»	c) «Сэргэхчэй уонна Бэргэнчэй»
b) «Мөккүөр»	d) «Үчүгэй Үөдүйээн»
- Остуоруйа геройдарын наардаа:

a) Сибэкки	a) «Лыыбырда»
b) Куба	b) «Тулаайах уол»
c) Холорук уол	c) «Үчүгэй Үөдүйээн»
d) Үргүүк удаҕан	d) «Бизэс ынахтаах Бэйбэрикээн эмээхсин»
e) Анаа Монгус	e) «Көтөрдөр мунһахтар»
- Аска аҕыс, үлэҕэ үс баар үһү:

a) илии	c) сүрэҕэ суох киһи
b) иһит	d) үлэһит киһи
- Сэтгэ кутуйах доҕордоох кыыс туһунан остуоруйа:

a) «Мөккүөр»	c) «Саасчаана уонна Сардаана»
b) «Күөрэгэй»	d) «Күөгэйэ Куо»

6. Суруйааччылар псевдонимнарын наардаа
a) Өксөкүлээх Өлөксөй	a) Д.К.Сивцев
b) Эллэй	b) А.И.Софронов
c) Суорун Омоллоон	c) А.Е.Кулаковская
d) Алампа	d) С.Р.Кулачиков
7. Поэттар айымнылары наардаа:
a) Анемподист Софронов	a) «Мин ийэм»
b) Петр Тобуруокап	b) «Кыһынны күн»
c) Семен Данилов	c) «Үрүйэ»
d) Алексей Кулаковская	d) «Маннайгы хаар»
e) Иннокентий Артамонов	e) «Күөрэгэйдийн көрсүһүү»
f) Степан Тимофеев	f) «Мин мантан сэриигэ барбытым»
8. Ханнык ойуулуур-дьүһүннүүр ньыма туттуллубутуй:
- Төрөөбүт*
Төрүт тыл
Сөрүүн сүөгэй курдук
Сүрэби-быары
Сөрүүргэтэр.
a) тэннэбил	c) эпитет
b) тыыннаабымсытыы	d) аллегория
9. *Бабах* диэн тыл суолтата:
a) уу үөнэ	c) киэргэл
b) мас иһит	d) сэргэ
10. Айымны сүрүн санаатын, ис хоһоонун ыйар аналлаах айымны эбэтэр атын автор айымнытыттан ылыллыбыт бэргэн этии эбэтэр хоһоонтон кыра быһа тарды:
a) диалог	c) сюжет
b) эпиграф	d) эпитет

II. чааһа

1. Остуоруйа тылынан ситэрэн суруй: *«Тыллаах-өстөөх Чоочугур Чуобур манан аты аҕалан көмүс ыңгырынан ыңгырдаабыттар, ...».*
-
2. Бэриллибит өс хоһоонор тылларын сааһылаа. *«санаа сиир тимири, дьэбин сиир сүрэби», «умнуллубат үс үйэ үтүө киһи үтүөтэ тухары», «кэлтэгэй хамыйахтаах кэччэгэйтэн баһар».*
-
3. Рифма арааһын быһаар:
Сылы быһа билиигиттэн
Сылайбакка кэпсээн биэриэн,
Ийэ дойдуга эрдэттэн
Итии тапталбытын иитиэн.

III. чааһа

«Муора арытыгар айан» айымнытыттан быһа тардыны аах. Бу быһа тарды айымныга туох оруолу ыларый, тоҕо суруйааччы бу кэрчиги айымнытыгар киллэрбитин быһаарарга холон:

«Хаар – биһиги ахтылбаммыт. Хотугу сир бэйэтэ да кылгас сайыныгар хаары... хаары ахтабыт... сыарба хаарын... саҥа дьыл хаарын суохтуубут. Ол хаары көрсөөрү бэлэмнэнэбит. Оттон ол хаалбыт аны абыайах күнүнэн суйданыа, оччоҕо:

*Күн сирин диэкиттэн
Күөкэспит быһыылаах,
Көмүстээх куорсуннаах
Көтөр биһин ууһа,
Көбүһэ-көбүһэ,
Көтөн кэлэн,
Көй – боллох уйаланан,
Көмүс ньээкэ сымыыттанан
Көччүйэн-көрүлээн эрэр...*

диэн ырыаба ылланар, тойукка туойулар сайынны кэм туундара киэн нэлэмэн иэнин көтөр-сүүрэр эгэлгэ бэйэлээх күйгөрүнэн толоруоҕа.

Тыйыс айылбалаабынан аар-саарга аатырбыт Хотугу сир собуруу дойдуну солотуу көмүс хотоҕойдоохторугар күн сирин үрдүк дьолун – сонуруу көмүс сымыыты – олобу биэрэр, тыынныыр эбээт!»

2 тургутук

I. чааһа

1. Бэриллит айымны үөскээбит төрүтүнэн норуот тылынан уус-уран айымнытын ханнык көрүнэр киирэрий: *«Сарсыарда түөрт атахтаах, күнүс икки атахтаах, киэһэ үс атахтаах баар үһү?»*
  - a) остуоруйа
  - b) таабырын
  - c) өс хоһооно
  - d) өс номоҕо
2. Суруйааччы остуоруйатын быһаар
  - a) «Таал-Таал эмээхин»
  - b) «Мэник Мэнигийээн»
  - c) «Саһыл эһэ уонна оҕо»
  - d) «Чөркөй икки Хаххан икки»
3. Ханнык остуоруйаттан быһа тардыыны: *«Тырк гына сыынтаабыт сиригэр хоруонка тохтон түһүбэ диэн кытыан кыргыттар сап хатан бэлэмнээбиттэр, хаампыт сириттэн киис кыыл сүүрбүтүнэн барыаба диэн, уолан уолаттар оноҕос онгостубуттар эбит?»*
  - a) «Суккуун сонноох Суут албын»
  - b) «Бүүкээниир ыаһах»
  - c) «Лыбырда»
  - d) «Биэс ынахтаах Бэйбэрикээн эмээхин»
4. Айымнылары автордарынан наардаа:
  - a) С.Р.Кулачиков
  - b) П.А.Ойуунускай
  - c) Н.М.Заболоцкай
  - d) И.Г.Иванов
  - e) Д.К.Сивцев
  - f) Т.Е.Сметанин
  - a) «Болот моһуогуруулар»
  - b) «Саллаат оҕото Чооруона»
  - c) «Күөрэгэй»
  - d) «Омуннаах оҕо»
  - e) «Харанаҕа тыкпыт сырдык»
  - f) «Чурум-Чурумчуку»
5. Рифма арааһын быһаар: *Мин ийэм, сааскы күн кэриэтэ,
Сандаара мичийэр харахтаах,
Мин ийэм – сааскы күн бэйэтэ –
Сайаҕас ылаангы майгылаах.*
  - a) куустары
  - b) пааралы

- c) кириэстии
d) кэрискэ
6. «Оотуй уонна Тоотуй» драма персонаһа:
a) Балтарык Байбаас
b) Кулуба уола Күөстэ
c) Көлөпүнэ Көстөкүүн
d) Бүөтүкээс
7. Айымньылары көрүгүннэринэн наардаа:
a) «Оотуй уонна Тоотуй»
b) «Муора арытыгар айан»
c) «Мөккүөр»
d) «Маннайгы хаар»
a) хоһоон
b) суруйааччы остуоруйата
c) драма
d) кэпсээн
8. Ханнык литературнай герой туһунан маннык кэпсээнэрий: «Тарбахтара бурдугу булкуйарыгар тырыта-хайыта аалыллан, кыһыл хатыыны симпит курдук буолбут. Хаан оҕуолуу-оҕуолуу кытарбыт тыбыс-тымныы кырачаан илиһини Дайыылап сымнаҕастык имэрийбэхтээтэ уонна бэйэтин сылаас үтүлүгүн кэтэрдэн кэбистэ»?
a) Сэмэнчик
b) Чооруона
c) Ньюкуус
d) Уйбанка
9. Геройдары кэпсээннэринэн наардаа:
a) Сэмэнчик
b) Ньюкуус
c) Уйбанка
d) Чооруона
a) «Тиргэһиттэр»
b) «Саллаат оҕото Чооруона»
c) «Харанаҕа тыкпыт сырдык»
d) «Сайылыкка»
10. Олох омсолоох өрүтүн, куһаҕан быһыыны-майгыны күлэр, дьүүлүүр-сэмэлиир айымньы:
a) сатирической айымньы
b) эпическэй айымньы
c) лирическэй айымньы
d) норуот айымньыта

II. чааһа

1. Уус-уран литература үс сүрүн көрүгүннү ааттаа.
_____
2. Бу ким туһунан кэпсээнэрий, айымньы аата, автора: «Бу түүн утуйбака суорҕанын иһигэр быһа «а», «о», ийэм «аата», аҕам «оото» диэн ботугуруу хонно. Онтон, үөрэниэм диэн мичээрдээбитинэн, утуйан хаалла».
_____
3. Эпитет өйдөбүлэ.
_____

III. чааһа

Хоһоонунан айымньы кэпсээнинэн айымньыттан туох сүрүн уратылааҕын холобурдарга тирэҕирэн быһаар.

Эпийэттэр Нортуот тылынан уус-уран литература

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
с	b	a	с	b	a	b	с	с	d

II. чааһа

1. a-d, b-e, c-a, d-b, e-c; 2. И. Гоголев; 3. Гипербола (омуннаан, дарбатан ойуулааһын)

III. чааһа

Үөрэнээччи бэриллит сорудахха «Биэс ынахтаах Бэйбэрикээн эмээхсин» остуоруйа норуот остуоруйата буоларын араас холобурдарга олобуран дакаастаан суруйуохтаах (остуоруйаны ким суруйбута биллибэт, остуоруйа дьиктилээх-алыптаах түгэnnэрэ, остуоруйаҥа норуот айымньытыгар үгүстүк туттуллар ойуулуур-дьүһүннүүр ньымалар туттуллубуттар о.д.а.)

2 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b	с	a	d	a	b	с	a	b	d

II. чааһа

1. Кыталык кыыс буолар матыыба остуоруйаны ураты тыынныыр; 2. Остуоруйаҥа норуот сизэрэ-майгыта, өйө-санаата, баҕата-дьулуура көстөр; 3. Бириэмэ кээмэйин туһунан өйдөбүллээх тыллар.

III. чааһа

Үөрэнээччи «Үчүгэй Үөдүйээн» остуоруйаттан сөбүлээбит геройун уобараһын арыярга кыһаллыахтаах (дьүһүнүн-бодотун, майгытын, санатын-инэтин, дьонно сыһыанын).

3 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d	a	с	a	b	a	b	с	b	a

II. чааһа

1. А.С.Пушкин; 2. a-с, b-d, c-e, d-a, e-b; 3. П.А.Ойуунускай «Мөккүөр» остуоруйата.

III. чааһа

Үөрэнээччи остуоруйаҥа кэпсэнэр көтөрдөрүнэн киһиэхэ баар үчүгэй уонна куһаҥан хаачыстыбалар ханарытан көрдөрүллүбүттэрин тустарынан, холобурдарга олобуран, дакаастаан суруйуохтаах.

4 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
с	с	a	b	a	с	d	b	a	d

II. чааһа

1. Тыа тойоно – эһэ, уһун кутурук – бөрө, ойуоккалас оҕонньор – куобах; 2. Абыйах тыл минньигэс, элбэх тыл сымсах, киһи тыла – ох, устар ууну сомоҕолуур уус тыллаах, тыл унуоҕа суох; 3. Күн, ый, халлаан, тыал, үргэл, этин, чабылҕан, ардах, сир, муора, таас хайа, кыһын.

III. чааһа

Бэриллбит өс хоһоонун туһанан үөрэнээччи тэттик кэпсээн айан суруйуохтаах.

5 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d	b	a	a	d	c	b	a	d	c

II. чааһа

1. Хоһоонно маарынныыр, лабыгыраччы, түргэнник аабыллар; 2. Таабырын, өс хоһооно, остуоруйа, чабырҕах, олонхо, ырыа-тойук, сэһэн, үһүйээн; 3. Норуот билиитэ, норуот муудараһа.

III. чааһа

Үөрэнээччи тойонноһун истиилинэн бэйэтин санаатын саһылаан кылгас суругунан үлэни онгорор.

Норуот айымньытыгар олоһуран суруллубут айымньылар

6 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a	b	d	c	d	a	c	a	d	b

II. чааһа

1. А.С.Пушкин; 2. Хоһоонунан суруллар, тэнийбит сюжеттаах айымньы; 3. Көтөр да кынаттаабы, сүүрэр да атахтаабы бултаабата.

III. чааһа

Үөрэнээччи Эллэй «Чурум-Чурумчуку» остуоруйа-поэматыттан норуот тылыттан-өһүттэн ситимнээх тыл ситимнэрин, этиилэри булан устар («үрдүнэн үрүҥ чыычаабы, аннынан сур күүдээби аһарбатах», «аттаахтан кымньыытын халыыр, сатыыттан тайабын талыыр» о.д.а.).

7 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c	b	b	a	c	d	a	b	d	b

II. чааһа

1. Эмтээх отунан; 2. Атах балай – мээнэ, хайа диэкигин араарбакка, билбэккэ, күөс быстыҥа – күөс буһар кэмэ, чаас кэринэ; 3. «Куоска олонхото», «Эһэ туһунан остуоруйа», «Мэхээлэчээн булчут кэпсээннэр».

III. чааһа

Үөрэнээччи Т.Е.Сметанин «Күөрэгэй» остуоруйатын сүрүн геройун уобараһын арыярга кыһаллыахтаах. (дьүһүнүн-бодотун, майгытын, санатын-ингэтин, төрдүн-ууһун, дьонно сыһыанын)

8 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d	b	a	b	c	a	b	a	c	b

II. чааһа

1. П.Н.Тобуруокап, Болот Боотур; 2. Тараас, араас, накаас, кыбаас, матараас; 3. Икки ардыларыгар уу тэстибэт.

III. чааһа

Үөрэнээччи Петр Николаевич Тобуруока «Табагытап Тараас» чабырбаҕа сүрүн этэр санаатын суруйар (сүрүбэ суох, куһаҕан быһыылаах-майгылаах дьону күлүү гынар).

Проза

9 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c	a	a	b	d	b	d	a	b	c

II. чааһа

1. Айымньыга киһи уобараһа; 2. Кэпсээн, сэһэн, роман; 3. Т.Е.Сметанин, Д.К.Сивцев, Н.Г.Золотарев.

III. чааһа

Үөрэнээччи уус-уран литература уонна норуот тылынан уус-уран литературатыттан сүрүн уратытын быһааран суруйарга холонуохтаах.

10 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d	b	a	c	d	b	c	b	a	d

II. чааһа

1. Бу айымньыга *бии* диэн тыл убай диэн суолтаҕа туттуллубут; 2. Биирэмнээх – Ньюкуус, Дьаакып, Болдьумаар, омсолоох – Күөстэ учуутал; 3. Танара дьийэтин, дьийэлэр элбэхтэрин, түннүктэрэ улаханын.

III. чааһа

Үөрэнээччи «Харанаҕа тыкпыт сырдык» кэпсээнтэн сөбүлээбит геройун уобараһын арыйарга кыһаллыахтаах. (дьүһүнүн-бодотун, майгытын, санатын-инэтин, дьонно сыһыанын)

11 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b	c	a	d	a	c	b	d	c	a

II. чааһа

1. кyһу бултуурга анаан оноһулар туһах, бииргэ төрөөбүт аҕа саастаах кыыс, көтөр кынатын икки бастакы сүһүөҕэ; 2. Проза көрүнэр(тылбаасчыл, оҕо суруйааччыта, фольклорист быһыытынан биллибитэ); 3. Дьахтар Алааһа.

III. чааһа

Үөрэнээчи Бөгүкээс дьиннээх булчут киһи ханнык хаачыстыбаларын илдэ сылдыарын холобурдарга олобуран дакаастаан суруйуохтаах.

12 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c	d	a	b	c	d	b	a	c	b

II. чааһа

1. Гражданской сэрии темата; 2. Хорсун, аһыныгас, толлугаһа суох; 3. Роман, сэһэн, кэпсээн.

III. чааһа

Үөрэнээчи «Сайылыкка» кэпсээн үрдүк чыпчаалын быһааран сиһилии суруйуохтаах.

13 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b	c	d	c	a	c	d	c	b	c

II. чааһа

1. Кыайыыны уһанса, ийэтигэр соҕотох көмөлөһөөччү, сэрии кэмин оҕото, аҕатын кэриэһэ; 2. Хоһоон, кэпсээн, сэһэн. 3. Үлэҕэ мускуллан улахан киһи курдук буолбут, улааппыт.

III. чааһа

Үөрэнээчи Чооруона Улуу кыайыы туһугар онорсубут кылаатын туһунан тэттик суругунан үлэни онорор.

14 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b	a	c	d	a	b	c	b	b	a

II. чааһа

1. Синоним тыллар; 2. Боруллуо, отчуттар; 3. Хотой, элиэ.

III. чааһа

Үөрэнээчи кэпсээнинэн айымньы хоһоонунан айымньыттан туох уратылааҕын холобурдарга тирэҕирэн дакаастаан суруйар.

15 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

a	d	b	c	a	d	b	c	a	b
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

II. чааһа

1. Благаны сааскы күн бастакы хаас кэлиитин үөрүүтүтэн; 2. Сымыттаан салгы үөскүүр усулуобуйаны; 3. Хаар, түүнүн-күнүһүн күн тыган турууга, туундара, бултааһын уратыга.

III. чааһа

Бу соруудахха үөрэнээчи «Муора арытыгар айан» кэпсээн аабааччыны туохха үөрэтэрин туһунан санаатын быһааран суруйар.

Поэзия

16 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b	b	a	b	d	c	b	a	b	c

II. чааһа

1. Норуот ырыата-тойуга, олонхо, хоһоон, поэма, остуоруйа, үгэ; 2. А.Е.Кулаковская, П.Н.Тобурокап, С.П.Данилов; 3. «Чурум-Чурумчуку» Элэй.

III. чааһа

Үөрэнээчи сөбүлүүр тематыгар хоһоонунан айымньыны айан суруйар (кээмэйдээх, кээмэйэ суох, хоһоон о.д.а.).

17 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a	c	a	b	d	c	b	d	b	a

II. чааһа

1. Биир предмет, көстүү эбэтэр хайааһын туһунан өйдөбүлү атынна уус-ураннык тэннээн, холоон этии; 2. Сымнабас, сыттаах, сыһы-хонуу, сыккыстаан; 3. Тыыннаабымыты.

III. чааһа

Саха литературатын төрүттээчи, саха бастакы үөрэхээбэ, интеллигенэ, бөлүһөгэ А.Е.Кулаковская – Өкөкүлээх Өлөксөй туһунан үөрэнээчи тугу билэрин суруйар.

18 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b	d	b	b	d	a	c	a	b	d

II. чааһа

1. Былыт күнү хаххалаан халлаан үдүк-бадык буолла диэн өйдөбүллээх; 2. Манан, үрүн, сыа, көбүөр; 3. Хоһоонно дорбооннор дьүөрэлэһиилэрэ. Туруору уонна сытыары аллитерациялар бааллар.

III. чааһа

Бу сорудағы толорорго үерэнээчи А.И.Софронов «Маннайгы хаар» хоһоонугар суруйааччы Сахабыт сириҥ кыһынны айылҕатын уратытын хайдах ойуулаан көрдөрбүтүн туһунан санаатын суруйар.

19 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c	b	a	b	d	c	b	b	d	b

II. чааһа

1. Тыйыс күнүн, кырыа симэбин, көмүс күлүмүн; 2. Кырса, кырынаас, хабды; 3. Биир өйдөбүлү хатылаан, хос-хос төхтүрүйэн этии.

III. чааһа

Үерэнээчи С.Данилов «Кыһынны күн» хоһоонун ааҕан баран хоһоон сүрүн этэр санаатын быһааран суруйарга холонуохтаах (айылҕа киһи олоҕор быһаарар оруолу ылар күүстээх).

20 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b	d	c	b	a	c	b	a	b	c

II. чааһа

1. И.Артамонов, П.Тобуруокап, С.Васильев о.д.а.; 2. Саас; 3. Куустарыы, кириэстии рифмалаах, 9 сүһүөхтээх строкалардаах, 4 строфалаах тэн кээмэйдээх хоһоон.

III. чааһа

Хоһоонтон быһа тардыыны өйтөн суруйуу.

21 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c	b	c	b	d	a	c	d	c	d

II. чааһа

1. «Чабырҕах-азбуката», «Буквалар мунньахтара», «Ытанньах герой буолбатах», «Чыычаахтар күнү көрсөллөр», «Чыңый Чаҕаан» о.д.а.; 2. «Мутукча сыта», «Ньургунна бэлэхтээ», «Манан мастар»; 3. Хоһоонно строкалар кэлин сүһүөхтэрэ эбэтэр тыллар дьүөрэлэһиилэрэ.

III. чааһа

Хоһоон ис хоһоонун, тутулун, тылын-өһүн туһунан туох санааҕа кэлбиккин сиһилээн суруй.

22 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

d	a	c	b	d	c	b	d	a	c
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

II. чааһа

1. Ийэ темата; 2. Сандаара мичийэр, сайаҕас ылааны, нап-намыын, саймаархай; 3. *Мин ийэм, сааскы күн кэриэтэ, Сандаара мичийэр харахтаах, Мин ийэм – сааскы күн бэйэтэ – Сайаҕас ылааны майгылаах.*

III. чааһа

Суруйааччы хоһооно тэн кээмэйдээх буоларын холобурдарга олобуран дакаастаан суруй.

Драма

23 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d	b	c	a	c	d	b	a	c	a

II. чааһа

1. А.И.Софронов, Уустаах Избеков, Д.К.Сивцев, И.Гоголев, Т.Е.Сметанин; 2. Айымньы ис хоһоонун өйдүүргэ бэлэмниир киирии чааһа, аан тыл; 3. Драма, комедия, трагедия.

III. чааһа

Үөрэнээчи драма хоһоонтон, кэпсээнтэн сүрүн уратытын дакаастаан суруйуохтаах (хоһоонунан айымньы киһи дууһатын ис туругун, иэйиитин тэн кээмэйдээх, кэрчиктээх дьүөрэ тылын уус-ураннык хоһуйан этэр, кэпсээнинэн айымньы герой олобун биир эмэ түгэнин көрдөрөр, онтон драма сценаҕа ооньуурга анаан суруллар айымньы).

24 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a	c	d	a	b	d	a	b	c	a

II. чааһа

1. Үрөн бандьыттар тутан барбыттар; 2. Бандьыт, үрүн саллаата; 3. Айымньыга герой характерын арыяр, дын олобу көрдөрөгө автор сүүмэрдээбит событиеларын ситимнэрэ.

III. чааһа

Үөрэнээчи Уустаах Избеков «Оотуй уонна Тоотуй» айымньыта драматической айымньы көрүнэр киирэрин дакаастаан суруйар (сценаҕа ооньуурга анаан суруллубут, автор кылгас быһаарыыта, диалог туттуллуута, герой сангатыттан-ингэтигэн кини хайдах киһи буоларын билэбит о.д.а).

Сыллаабыны хатылыыр хонтуруолунай тургутук эппиэттэрэ

1 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c	d	a-d,b-e,c-b, d-c, e-a	c	b	a-c, b-d, c-a, d-b	a-d,b-e, c- b, d-c, e-f, f-a	a	d	b

II. чааһа

1. Көмүс үүнүнэн үүннээбиттэр, көмүс суларынан сулардаабыттар, көмүс кычымынан кычымнаабыттар, көмүс чаппараабынан чаппараахтаабыттар, көмүс кымныынан кымныылаабыттар; 2. Дьэбин тимири сиир, санаа сүрэҕи сиир, үтүө киһи үтүөтэ үс үйэ тухары умнуллубат, кэччэгэйтэн кэлтэгэй хамыйахтаах баһар; 3. Кириэстии.

III. чааһа

Үөрэнээччи Сэмэн Тумат «Муора арытыгар айан» айымньыттан быһа тарды айымныыга туох оруолу ыларын, тоҕо суруйааччы бу кэрчиги айымныытыгар киллэрбитин быһаарарга холонуохтаах.

2 тургутук

I. чааһа

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b	c	d	a-f, b-d, c-a, d-b, e-e, f-c	c	a	a-c, b-d, c- b, d-a	b	a-d, b-c, c-a, d-b	a

II. чааһа

2. Проза, поэзия, драма; 2. Д.К.Сивцев - Суорун Омоллоон «Харанаҕа тыкпыт сырдык» кэпсээнигэр Ньюкуус кэпсэнэр; 3. Предмети, көстүүнү, иэйиини уус-ураннык быһааран биэрэргэ туттуллар тыл.

III. чааһа

Үөрэнээччи хоһоонунан айымныы кэпсээнинэн айымньыттан туох сүрүн уратылааҕын холобурдарга тирэҕирэн быһааран суруйар.(Кэпсээн хоһоонтон сүрүн уратытынан буолар киһи судургу кэпсэтэр тылын бэрээдэгинэн суруллар. Кэпсээн форматынан остуоруйа, сэһэн, роман айыллар. Хоһоон кэпсээнтэн тыл-өс, форма өтгүнэн уратылаах ол курдук хоһоон тыла-өһө, ис хоһооно дьүөрэлэгэр тэн кээмэйдээх кэрчиктэртэн турар. Хоһоон форматынан норуот ырыата-тойуга, олонхото, хоһоон, поэма, үгэ, остуоруйа о.д.а. айыллар).